

De dubbelrol van Mr.Dr.H.D.Tjeenk Willink

In zijn bekende achtergrondstudie “Regeren in een dubbelrol” die Tjeenk Willink schreef als adviserend lid van de Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst, de zogenoemde Commissie Vonhoff, schetst hij de paradoxale situatie van de overheid als spelbepaler én als medespeler in de publieke zaak. Een thema dat door hem ook later in verschillende publicaties van zijn hand, zij het vanuit uiteenlopende invalshoeken, aan de orde wordt gesteld.

Ook in de loopbaan van Tjeenk Willink zelf en in zijn vele publicaties is sprake van zo'n dubbelrol. Hij is daarin namelijk grotendeels zowel medespeler in de politieke, of breder de staatsrechtelijke, wereld, als en veelal tegelijkertijd onafhankelijk toeschouwer, adviseur en analyticus daarvan.

Zo was hij als politiek assistent van de minister-president, als tweede secretaris van de ministerraad, als lid en voorzitter van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, als Regeringscommissaris voor de reorganisatie van de rijksdienst, als informateur bij verschillende kabinetsformaties en zeker ook als vice-president van de Raad van State, op zijn minst mede spelbepaler van en deelnemer aan de Haagse politiek.

Maar tegelijkertijd was hij ook als adviseur of lid van de MITACO, de zogenoemde commissie van Veen en van de Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst, als hoogleraar bestuurswetenschappen aan de Universiteit van Tilburg en als auteur van de vele voorwoorden bij de jaarverslagen van de Raad van State, een beschouwer en analyticus op meestal niet al te grote afstand van diezelfde Haagse politiek en steeds meer zelfs van de staatkundige verhoudingen in ons land en van de rechtstaat.

Niet alleen zijn verdiensten als medespeler en onderdeel van het Haagse circuit, maar ook zijn bijdragen als kritisch toeschouwer en analyticus van politieke, maatschappelijke en staatkundige ontwikkelingen zijn van grote bestuurswetenschappelijke en ook van bestuurlijke en politieke betekenis.

Zo schreef hij indrukwekkende beschouwingen over het functioneren van de rijksdienst, over de verhouding tussen ministers en ambtenaren, over de relatie tussen de samenleving en de professionals enerzijds en de departementen of het overheidsbeleid in het algemeen anderzijds, over de rol en betekenis van wetenschappelijke inzichten en van adviesorganen voor het beleid, over de verhouding tussen de staatsmachten, over de relatie tussen beleid en uitvoering,

over de ministeriële verantwoordelijkheid, over de rol van bewindslieden als onderdeel van het kabinet én als hoofd van het departement en over de rol en betekenis van het staatshoofd in ons staatsbestel.

In alle gevallen degelijke, bedachtzame en doorwrochte beschouwingen die aanleiding gaven tot wetenschappelijke en politieke discussie, ook al werden zij beleidsmatig en politiek lang niet altijd opgepakt en vielen zij soms zelfs op rotsige bodem.

Maar, zo schreef hij zelf meermalen, dat is nu eenmaal het lot en de rol van de analyticus en de adviseur in het kader van het politieke primaat van de gekozen volksvertegenwoordiging en het bestuur.

Waarbij kan worden opgemerkt dat Tjeenk Willink dat de politiek en het bestuur soms ook wel makkelijk heeft gemaakt, omdat zijn analyses weliswaar met grote precisie de mythen van de overheid aan de orde hebben gesteld, maar lang niet altijd uitmonden in concrete beleidsaanbevelingen. Zoals dat bijvoorbeeld wél het geval is in het rapport van de Raad van State over de interbestuurlijke verhoudingen (2006), in zijn bijdrage over de betekenis van adviesorganen aan het rapport van de Raad Openbaar Bestuur “Het wegen van publieke waarden “ (2009) en in zijn kritiek op het terugtreden van de overheid, zonder dat men zich veelal afvraagt of dat niet tot nieuwe afhankelijkheden voor de burger leidt, maar dan van niet democratisch gecontroleerde marktpartijen.

De waarde van die beschouwingen is desalniettemin dat ze leiden tot nadere discussie en overweging in de kring van wetenschappelijk en politiek betrokkenen, maar ook dat ze op langere termijn hun doorwerking hebben in het politieke handelen, in de waardering voor het staatsbestel en de staatkundige verhoudingen en in geleidelijke veranderingen daarin. Vaak niet rechtstreeks, maar over de band van de meningsvorming en de groeiende consensus, onderbroken en mede gevoed door tal van andere politieke of maatschappelijke overtuigingen, opvattingen en belangen.

De vele beschouwingen en publicaties van Tjeenk Willink hebben, mede door zijn lange ervaring binnen het bestel en zijn contacten daarbuiten, zonder twijfel die doorwerking gehad of zullen die nog krijgen in de voortgaande politieke en wetenschappelijke discussie mede naar aanleiding daarvan.

Vanwege die indrukwekkende en doorwrochte bijdragen van hem gedurende vele jaren en vanuit verschillende posities, heeft de jury unaniem besloten Gedeputeerde Staten van Noord-Holland te adviseren om Tjeenk Willink dit jaar de Van Kemenade prijs toe te kennen.

De jury hoopt daarmee tevens Tjeenk Willink aan te moedigen om zijn analyses en beschouwingen voort te zetten als hij ze vanaf 1 januari aanstaande niet

**meer kan publiceren in het jaarverslag van de Raad van State.
Er zullen in de politiek en de wetenschap velen zijn die daarvan ook dan met grote belangstelling en aandacht kennis willen nemen.**

Tjeenk Willink zelf heeft bovendien eens gezegd dat “frapper toujours” de belangrijkste strategie van de analyticus en de adviseur dient te zijn , in de overtuiging dat de druppel op den duur de steen toch zal uithollen.

De jury :

M.J.Cohen, J.A.van Kemenade en A.F.A.Korsten

Literatuur.

- **H.D.Teenk Willink, “Regeren in een dubbelrol” Achtergrondstudie no.1 bij het derde rapport van de Commissie Hoofdstructuur Rijksdienst. Den Haag 1980.**
- **H.D.Tjeenk Willink, “Mythe van het samenhangend overheidsbeleid” Oratie Tilburg, 1984.**
- **H.D.Tjeenk Willink, “Kunnen politici veranderen ?” Afscheidsrede Tilburg, 1987.**
- **H.D.Tjeenk Willink, Jaarberichten van de Regeringscommissaris Reorganisatie Rijksdienst. 1983 tot en met 1986.**
- **Juryrapport eredoctoraat bestuurwetenschappen, Erasmusuniversiteit, Rotterdam, 1996.**
- **A.Ringeling, “Laudatio Mr.H.D.Tjeenk Willink”, bij de toekenning van de Van de Spiegelprijs van de Vereniging voor Bestuurskunde, 2004.**
- **M.Noordegraaf e.a., Reflectie als Reflex. Denker in publieke dienst. Herman Tjeenk Willink” In : Bestuurskunde, 2005, 7/8.**
- **H.D.Tjeenk Willink, Voorwoord bij het jaarverslag van de Raad van State. Den Haag, 1998-2011.**
- **Raad van State, “Interbestuurlijke verhoudingen” Den Haag, 2006.**
- **H.D.Tjeenk Willink, “Het wegen van publieke waarden: de waarde van het wegen “ In : Raad Openbaar Bestuur, “Het wegen van publieke waarden” Den Haag 2009.**